

Нєбитов Андрій Анатолійович,
*здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

РОДОВИЙ ОБ'ЄКТ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ

Нині родовим об'єктом злочинів, передбачених ст. 301, 302, 303 КК України, визнаються суспільні відносини у сфері громадського порядку та моральності, оскільки ці протиправні діяння розміщені у розділі XII «Злочини проти громадського порядку та моральності». А. В. Плотнікова слушно критикує позицію щодо визнання родовим об'єктом різних виявів організації заняття проституцією громадського порядку і моральності, оскільки зазначені об'єкти за своїм змістом є окремими родовими об'єктами кримінально-правової охорони [1].

З цього приводу І. О. Бандурка стверджує, що розмістивши статті 301, 302, 303 КК України у розділі XII, законодавець відніс типові безпосередні об'єкти складів цих злочинів до такого родового об'єкту, як громадський порядок та моральність. І, відповідно, до такого видового об'єкту як моральність у сфері статевих стосунків, яка є

індивідуально значимою категорією, при цьому ще у більшому ступеню, ніж моральність взагалі [2, с. 94].

Погоджуючись з більшістю вчених слід відмітити, що родовим об'єктом сексуальної експлуатації слід вважати моральність. Однак, таке місце сексуальної експлуатації у системі норм Особливої частини КК України породжує дискусію у теорії кримінального права. Так, І. О. Бандурка робить висновок, що склади злочинів, які передбачають відповідальність за втягнення в заняття проституцією, сутенерство, утримання місць розпусти, а також за ввезення, виготовлення, збут чи розповсюдження порнографічних предметів повинні мати спільний родовий об'єкт зі складами злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності [2, с. 98-99]. У зв'язку з цим вона пропонує ознаки ст. 301, 302, 303 КК України виключити з розділу ХП і розмістити їх в розділі IV Особливої частини КК, тобто серед статевих злочинів, тим більше, що приклади саме такого розміщення розглядуваних складів злочинів мають місце в кримінальних кодексах багатьох держав світу. Родовим об'єктом передбачених тут складів злочинів буде сфера статевих стосунків (статева сфера), а видовими об'єктами - недоторканість, статева моральність, статева свобода, тобто у запропонованому вигляді цей розділ у повному обсязі охоплюватиме всі компоненти статевої сфери (моральність, свободу, недоторканість) [3, с. 123].

У науковій літературі висловлювалась ідея перенести так звані злочини проти моральності у сфері статевих відносин до Розділу IV Особливої частини КК України «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканності особи». При цьому назву вказаного розділу пропонувалось залишити без змін або змінити на «Злочини проти сексуальної свободи і моральності» - як у КК Республіки Польща, «Злочини проти статевого самовизначення» - як у КК ФРН [4, с. 53].

Критикуючи пропозиції перенести сексуальну експлуатацію до інших розділів Особливої частини А. М. Орлеан вважає, що кримінально-правові норми, передбачені ст. 301-303 КК України, повинні міститись у Розділі XII Особливої частини КК України, що має назву «Злочини проти громадського порядку та моральності». Проте той факт, що факультативною ознакою зазначених норм є насильство, не дає підстав вважати статева свободу та недоторканість родовим об'єктом цих злочинів.

На думку А. М. Орлеана, вказані зміни в Особливій частині КК України на сьогодні є не доцільними. По-перше, вони не відповідають історичним традиціям вітчизняного кримінального законодавства та можуть створити ситуацію, за якої частину злочинів проти моральності буде відокремлено від інших, які залишаться в Розділі XII КК України, що не зовсім логічно. По-друге, вони не принесуть конкретного позитивного результату в практичному застосуванні кримінального законодавства [4, с. 53].

Інші вчені пропонують створити самостійний розділ (главу) до якого (якої) включити усі види сексуальної експлуатації. Так, А. П. Дяченко вважає за доцільне створити самостійну главу «Про злочини у сфері сексуальних відносин» до якої включити злочини проти статевої свободи і недоторканості, а також утримання кубел розпусти, втягнення в заняття проституцією, виготовлення, збут порнографічних предметів чи матеріалів [5].

В. Ю. Савін пропонує виділити з глави 25 КК РФ «Злочини проти здоров'я населення і суспільної моралі» в окрему главу 25-Г КК РФ «Злочини проти суспільної моральності» склади злочинів, які посягають на громадську моральність: «Втягнення в заняття проституцією» (ст. 240 КК РФ), «Організація заняття проституцією» (ст. 241 КК РФ), «Незаконне поширення порнографічних матеріалів або предметів» (ст. 242 КК РФ), «Виготовлення і обіг матеріалів або предметів з порнографічними зображеннями неповнолітніх» (ст. 242.1 КК РФ),

«Знищення або пошкодження пам'яток історії та культури» (ст. 243 КК РФ), «Наруга над тілами померлих і місцями їх поховання» (ст. 244 КК РФ), «Жорстоке поводження з тваринами» (ст. 245 КК РФ) [6].

На наш погляд, на сучасному етапі розвитку кримінального законодавства недоцільно переносити сексуальну експлуатацію в інші розділи Особливої частини КК України, проте перспективними напрямками розвитку норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за ці види протиправної діяльності, є включення їх до розділу IV «Злочини проти статеві свободи та статеві недоторканості особи» або ж виокремлення в окрему главу - «Злочини проти суспільної моральності» в межах розділу IX «Злочини проти громадського порядку та моральності».

Список використаних джерел:

1. Плотнікова А. В. Кримінальна відповідальність за організацію заняття проституцією: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / А. В. Плотнікова; Нац. акад. прокуратури України. - Київ, 2010. - 20 с.

2. Бандурка І. О. Кримінально - правова характеристика злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків :дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Бандурка Ірина Олександрівна. - Харків, 2010. - 206 с.

3. Бандурка І. О. Щодо питання об'єкта складу злочину проти моральності у сфері статевих стосунків / І. О. Бандурка // Наше право. - 2009. - С. 95-99.

4. Орлеан А. Кримінально-правова охорона людини від сексуальної експлуатації / А. Орлеан // Вісник Національної академії прокуратури України. - 2012. - № 2. - С. 50-54.

5. Дьяченко А. П. Уголовно-правовая охрана граждан от преступлений в сфере сексуальных отношений: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.08.08

/ Дьяченко Анатолий Петрович. - М., 1993. - 344 с.

6. Савин В. Ю. Уголовно-правовые проблемы ответственности за организацию занятия проституцией в теории, законодательстве и правоприменительной практике : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08